קנין הלכה

4

מראי מקומות

מס׳ 4

חודש אלול תשפ״ד

יו״ד הלכות נדה

סימן קפז

קנין הלכה

Dirshu
דרשו ד׳ ועוזו
קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

לתשומת לבכם: במראי מקומות אלו הושקע עמל רב. אין להעתיק, לצלם וכד׳ ללא קבלת אישור בכתב מ״דרשו״

קנין הלכה

מראי מקומות

סימן קפז

סעיף א

גמ' נדה דף סה: תנו רבנן הרואה דם וכו' עד דף סו. ורבים מבקשים עליו רחמים.

<u>גדר האיסור של רואה מחמת תשמיש</u>

א. מדברי כמה ראשונים משמע שענין רואה מחמת תשמיש הוא מדין וסת, והיינו שנקבע להוסת לראות מחמת תשמיש, כן משמע בתוס' [דף סו. ד"ה ונאמנת] שכתבו דגם רבי מודה דאין נאסרת אלא בג' פעמים, דומיא דוסת דאכילת שום, וכן מפורש בתשובת מהר"ם מרוטנבורג [נדפס בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תתלח].
הש"ך [ס"ק לה] דימה וסת זה לוסת הקפיצות, שמבואר [סי' קפט] דאינה חוששת לו בפעם אחת אלא בג"פ, ורעק"א [על הש"ך ס"ק לג] הביא דהנוב"י [מהדו"ק יו"ד סי' מו] כתב בדעת הט"ז דס"ל דהוי כוסת דאכילת שום, [ולכן היתה צריכה לחוש גם בפעם אחת אי לאו הטעם שכתב הט"ז שם], ולכן ס"ל דלא סגי בעקירה אחת.

ב. החוו"ד [ס"ק ג] נקט דכשם שרמ"ת יכול להיות משום וסת, כן יתכן רמ"ת מחמת חולי שרואה בשעת תשמיש, [ופעמים דבא משום חררת דם ופעמים דממלאה ונופצת].[1]

<u>אשה שראתה מחמת תשמיש ואח"כ נתעברה</u>

עיין פ"ת [ס"ק ה] שהביא שנחלקו בזה הנוב"י והחוו"ד. הנוב"י [מהדו"ת סי' צג] התיר אותה בימי סילוקה [עיבור והנקה] משום דאזיל לשיטתו שדין רמ"ת הוא מחמת דין וסת, וכשם שהמעוברת אינה חוששת לוסת שהיה לה קודם ימי עיבורה כן אינה חוששת שתראה מחמת תשמיש. והחוו"ד [ס"ק ג] אסר בזה, ואזיל לשיטתו שדין רמ"ת אינו רק מחמת וסת אלא גם מחשש חולי, ועלולה לראות גם בימי עיבורה.

<u>האם איסורה של רמ"ת הוא מהתורה או מדרבנן</u>

בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג [הובא בב"י סעיף יב] כתב דהוי איסור דרבנן משום דוסתות דרבנן. וע"ע בשו"ת נוב"י [מהדו"ק סי' מו] שגם הוא כתב דהוי מדרבנן, והוסיף דאף את"ל דפרישה סמוך לוסת היא מן התורה [גם למ"ד וסתות דרבנן], מ"מ בוסת זה שהוא מחמת מעשה התשמיש בודאי אין איסור תורה. גם בשו"ת חת"ס [סי' קעד] נקט דהוי מדרבנן.
ובחוו"ד [ס"ק ג] משמע שאם הראייה שלה היא מחמת חולי יש בזה איסור תורה.

<u>ראייה ראשונה להחשיבה ממנין ג' הראיות</u>

הט"ז [ס"ק א] והש"ך [ס"ק ב] והפרישה כתבו דגם הראייה הראשונה היא מן המנין [אם בדקה מיד אחר התשמיש], ובתורת

ביאורים והערות

1. החוו"ד ציין שם גם לדברי תוס' [דף טז: ד"ה לא] שכתבו שהטעם שצריכה בדיקה לפני תשמיש הוא משום דעלולה לראות מחמת חימוד התשמיש, [ולכן אמרו שם בגמ' דבעל נפש לא יבעול וישנה בלי בדיקה קודם תשמיש שני]. אמנם לכאורה מתוס' שם אין ראיה שהסוגיא של דף סו. [שיש קביעות לראות מחמת תשמיש] היא מחמת חימוד תשמיש, די"ל דראייה מחמת חימוד היא רק מקרה, ובזה יתיישב מה שהקשה החוו"ד דמאי מהני בדיקת שפופרת לגלות שאין הדם מהמקור, והרי אין כאן חימוד תשמיש.

קנין הלכה

מראי מקומות

השלמים [אות ב] הביא דברי הראב"ד [בעלי הנפש] שכתב, דראייה קמייתא אינה מן המנין אלא מותרת עוד ג"פ. וכתב התורת השלמים, שהדבר תלוי אם בדקה קודם תשמיש הראשון או לא, דאם לא בדקה אין תולין שראתה מחמת תשמיש, דאפשר שהדם היה קודם לכן, ולכן כתב דלהראב"ד דס"ל דאשה אינה צריכה לבדוק קודם תשמיש ולא אחר תשמיש אף אם אין לה וסת, ממילא איירי שלא בדקה קודם תשמיש ולכן אין ראייה זו מן המנין, והרמב"ם סובר דאשה חייבת לבדוק עצמה אחר תשמיש, ולכן ראייה קמייתא ממניינא.

ועיין פ"ת [ס"ק ב] שהביא שו"ת חת"ס [סי' קסד] שכתב לצרף דעת הראב"ד הנ"ל, שראייה קמייתא אינה ממניינא כיון שלא בדקה תחילה.

והחוו"ד [סי' קפו ס"ק ב] ביאר דמש"כ הראב"ד שראייה קמייתא אינה ממניינא, הוא משום שלא בדקה אחר תשמיש בסמוך רק במופלג.

<u>אשה שלא בדקה קודם תשמיש</u>

הפוסקים נחלקו באשה שקינחה מיד אחר תשמיש ומצאה דם, אך לא בדקה קודם תשמיש האם נאסרת:

א. דעת הכרתי ופלתי [ס"ק ב] שאינה נאסרת, ודייק זאת מהראב"ד [בעלי הנפש] שכתב דראייה קמייתא אינה ממניינא, והחת"ס [שם] צירף סברא זו להקל כדי שלא תיאסר על בעלה.

ב. הסד"ט [ס"ק ב] כתב דרוב הפוסקים לא חילקו בזה, ומשמע שגם אם לא בדקה קודם תשמיש תלינן שהראייה היתה בזמן תשמיש ונאסרת.

<u>אשה שראתה פעם אחת בליל תשמיש</u>

כתב הראב"ד [בעלי הנפש] והובאו דבריו בב"י [סי' קפו ובש"ך שם ס"ק א], דאשה שראתה פעם אחת בליל תשמיש יש בה ריעותא, וצריכה מעתה לבדוק את עצמה אם אינה רואה מחמת תשמיש. ואם היא אשה שיש לה וסת די בפעם אחת שתבדוק מיד אחר תשמיש ותימצא טהורה כדי לברר שאינה רמ"ת, ואם היא אשה שאין לה וסת צריכה לבדוק עצמה ג"פ מיד אחר תשמיש [וגם הבעל צריך לעשות בדיקות אלו], וכן הביא החוו"ד [סי' קפז חידושים ס"ק א]. והגר"ז חלק בזה והביא את דעת הרז"ה שלא חייבו אותה לבדוק אחר תשמיש לברר שאינה רמ"ת.

<u>אשה שראתה ג"פ בליל תשמיש שלא בסמוך לתשמיש</u>

כתב החוו"ד [סוס"ק א] דאשה זו אינה נאסרת מדין רמ"ת, כיון שלא ראתה מיד אחר תשמיש ותלינן שראתה יותר מאוחר, אך קבעה וסת לראות בליל תשמיש, וממילא אסורה לשמש ב' פעמים בלילה אחד, משום שלאחר התשמיש הראשון נעשה הלילה הזה עונת וסתה, ורק כאשר יעברו עליה ג' לילות שתשמש בהם ולא תראה דם באותו לילה אז נעקר הוסת הזה.

<u>טעם ההיתר להנשא לאחר</u>

בטעם ההיתר להנשא לאחר מבואר בגמ' דהוא משום שאין כל האצבעות שוות, והסמ"ג והסה"ת והמרדכי כתבו דהוא משום דיש ספק ספיקא, שמא אין הדם מן המקור אלא מן הצדדים ושמא אין כל האצבעות שוות. ומטעם זה כתבו הסמ"ג והסה"ת שאם בדקה בשפופרת ומצאה דם על ראש המוך, אסורה להנשא לעולם, דמעתה אין כאן ספק ספיקא שהרי הוברר שהדם מן המקור, ואין סומכין אהא דאין כל האצבעות שוות גרידא כדי להתירה.

קנין הלכה

מראי מקומות

ועפי"ז כתב הפ"ת [ס"ק ו] בשם הנוב"י דאם ראתה שפע של דם, שזה מוכיח שהוא מן המקור ולא מן הצדדים, אין כאן ס"ם ואסורה להנשא לאחר. ובספר בדי השולחן הביא שבספר טהרת ישראל הביא מבעל השואל ומשיב דלא ס"ל הכי, וכן בספר שערי דעה צידד קצת להקל.

<u>האיסור רק בג' פעמים רצופין</u>

כתבו הפוסקים שאיסור רמ"ת חל רק אם מצאה דם בג' פעמים רצופין, אבל אם היתה ביאת היתר בינתיים הרי היא עוקרת את חשש הוסת ואינה נאסרת.

וכתב החוו"ד דאם ראתה ב' פעמים מחמת תשמיש ובפעם הג' לא ראתה אך לא בדקה עצמה, ובפעם הד' ראתה דם נאסרת, דכיון שלא בדקה בפעם הג' אין כאן הוכחה להיתר. וכתב בספר שיעורי שבט הלוי בשם הדרכי תשובה, דבשו"ת בית שלמה חלק על החוו"ד וכתב דאין להוציא אשה מבעלה משום זה.

<u>השיעור של סמוך לתשמיש שתיאסר</u>

השו"ע כתב שהזמן בכדי שתושיט ידה וכו' הוא שיעור זמן שמעורר ספק מן התורה שמא ראתה בזמן תשמיש [משא"כ אם שהתה יותר אמרינן דיש לה חזקת טהרה שראתה יותר מאוחר]. וכתב הרמ"א [ומקורו בראב"ד] דהאידנא אין אנו בקיאים בשיעור זה, ולכן כל שרואה ג"פ בסמוך לתשמיש מיקרי לדידן מחמת תשמיש ונאסרת על בעלה. [ועיין סד"ט שכתב דשאר ראשונים לא כתבו דין זה].(ט)

<u>סעיף ב</u>

מקור הדין הוא בגמ' נדה דף סו.

בטעם ההיתר של בדיקת השפופרת [כאשר לא מצאה כלום] מצינו לשונות חלוקים בראשונים:

א. הש"ך [ס"ק יא] העתיק לשון תשובת הריצב"א [בתשובות מיימוניות] שכתב "דילמא נתרפאה", והיינו דנהי דעד עכשיו ראתה מן המקור מ"מ בדיקת השפופרת מוכיחה שנתרפאה.[2]

ב. הגר"ז הביא בשם הגהות שערי דורא שבדיקת השפופרת מוכיחה שהדם בא מן הצדדים, וכפשטות לשון הגמרא לא נמצא על ראש המוך בידוע שהוא מן הצדדים.[3]

ביאורים והערות

2. כתב בספר חוט שני דלכאורה יקשה איך מקילין מחמת ספק שמא נתרפאה, וכתב די"ל דכיון שענין רמ"ת אינו שכיח וגם הוא דרבנן, לכן הקלו לתלות גם בספק.

3. כתב החזו"א [סי' פב ס"ק ו] דלכאורה יקשה דיש כאן וסת כעין אכילת שום שנקבע ג"פ ואמאי עקרינן ליה בפעם אחת, וכתב דאין זו עקירה אלא הוכחה שאינו מן המקור, דכיון שעיקר וסת הגוף הוא דרבנן, וגם וסת זה של רמ"ת אינו שכיח, לכן הדין נותן שכאשר בדקה בשפופרת ולא מצאה, נתלה טפי שמעולם לא היה כאן וסת אלא הדם מן הצדדים.

ליקוט תשובות האחרונים

(ט) **<u>שיעור הזמן של בכדי שתושיט ידה</u>**

כתב בשיעורי שבט הלוי דלא נתפרש שיעור זה בפוסקים, והביא דבספר מקור חיים כתב שהוא כחצי שעה, וסיים דלמעשה יש להקל אפילו פחות מזה, כעשר דקות, ויעשו שאלת חכם.

עוד כתב שם דשכיח שאשה מוצאת בבדיקה אחר תשמיש מראה שנראה כדם, ואינו דם אלא הוא פסולת הנוצרת בשעת תשמיש, ויעשו

קנין הלכה

מראי מקומות

<u>האם צריכה ז' נקיים</u>

האחרונים דנו באשה שבדקה בשפופרת ומצאה דם מן הצדדים אם צריכה ז' נקיים וטבילה, או דכיון דתלינן במכה מן הצדדין א"כ אינה טמאה כלל, [א"נ אם שימשה אח"כ וראתה דם אם צריכה ז"נ וטבילה מחמת כן].

א. הפ"ת [ס"ק טז] הביא תשובת נוב"י [סי' מג, מד ומו] שהראה בזה פנים לכאן ולכאן, והביא דמתשובת הר"ן משמע שא"צ טבילה כלל, ולא הכריע בזה. ודעת הגר"ז והלחם ושמלה דא"צ טבילה.

ב. החוו"ד [ס"ק ג הובא בפ"ת שם] וכן רעק"א בתשובה [סי' ס] כתבו דצריכה ז"נ וטבילה. וכתב החוו"ד דהטעם לזה הוא משום דלא הקלו אלא לענין חשש רמ"ת שהוא מדרבנן ולא לענין חשש טומאה ד"ת. ורעק"א כתב טעם אחר, דלכאורה אף אם מצאה דם בצדדים אין הוכחה שאין זה דם מן המקור, דאולי ראתה קודם לכן מן המקור ונתעכב הדם בצדדים, ועל כרחך ההוכחה של בדיקת השפופרת היא רק לומר שהתשמיש אינו גורם להוציא דם, וא"כ כיון שאפשר שהדם מן המקור בודאי צריכה ז"נ וטבילה. גם החזו"א [שם] כתב דמסתבר דצריכה ז"נ וטבילה.

כתבו הנוב"י [סי' מו] והחוו"ד דאף אם מצאה פעם אחת על ראש המוך נאסרה, ותו לא יועיל אפילו תבדוק כמה פעמים בשפופרת ולא תמצא.(ג)

<u>בדיקת האמונת שמואל</u>

עיין פ"ת [ס"ק יז] שהביא שבתשובת אמונת שמואל המציא בדיקה מסוג אחר, שתעשה כים מלא מוכין כעין שפופרת ותכניסהו ותדחקהו היטב לפנים, ובזה הרווחנו שאם תמצא על ראש המוך לא תיאסר לעולם [די"ל שבא מן הצדדים על ראש המוך], בניגוד לבדיקת שפופרת שאם תמצא בראש המוך תיאסר, ואם תמצא בצדדים תהא מותרת, דבידוע שבא מן הצדדים ולא מהמקור א"כ היה נמצא על ראש המוך. ועיי"ש שהביא תשובת חת"ס [סי' קנח] שכתב שניסה בדיקה זו ועלתה בידו.

<u>סעיף ג</u>

הראשונים נחלקו אם בדיקת שפופרת מתירה אותה לבעל ראשון [אחרי ג"פ שראתה] ושני, או דדוקא בבעל שלישי הקלו בבדיקת השפופרת:

א. שיטת רש"י [דף סו. ד"ה לפי] והרמב"ם [פ"ד ה"כ] דאין הבדיקה מועילה להתירה לבעל ראשון או שני רק לבעל שלישי, דכיון שהוחזקה בג' אנשים ואסורה לכל העולם הקלו לסמוך על הבדיקה [וממילא שהיא גם לשלישי], משא"כ בראשון ושני.

ב. המ"מ [פ"ד איסו"ב ה"כ] כתב שטעמו של הרמב"ם הוא, דלכתחילה אסור לה להמתין מלהתגרש כדי לעשות בדיקת שפופרת, שמא יבוא עליה בינתים, ולכן חייבת להתגרש מיד [גם בבעל שלישי].

ליקוט תשובות האחרונים

שאלת חכם.

עוד כתב דבזמננו ניתן למנוע שלא להיאסר ע"י תרופות למניעת דם, וכמעט תמיד מועיל. [ובלאו הכי כתב, שרוב השאלות הן במקרה שיש פצע בצוואר הרחם או ששימשה סמוך לוסתה].

(ג) <u>הראיה בבדיקה שהדם הוא מהמקור ולא דם פצע</u>

בשיעורי שבט הלוי תמה, דהא ידוע שהראש של צוואר הרחם הבולט לבית החיצון עלול מאד לפצעים, ופעמים שבנגיעה קלה מוציא דם, וא"כ כאשר הכניסה שפופרת ואח"כ מוך, מנין שלא נגע המוך בצדדי הראש של צוואר הרחם והוי מכה בעלמא. וכתב דיש לדחות, דאם היה הדם בכל התשמישים מחמת המוך, היה נמצא לפעמים גם שלא ע"י תשמיש או בדיקה, דכך דרכו של דם של פצע שבצוואר הרחם, ומדחזינן שראתה רק בזמן תשמיש או בזמן בדיקת השפופרת, זו ראיה שהדם הוא מן המקור.

קנין הלכה

מראי מקומות

הש"ך [ס"ק יד] החמיר כרש"י והרמב"ם, אמנם ציין שהב"ח ומהר"מ לובלין הקלו לנהוג בדיקת שפופרת וכן נקטו האחרונים. כתב הש"ך [ס"ק יג] שאם בדקה אחרי הבעל הראשון ומצאה דם על ראש המוך אסורה לעולם. [בדברי הסמ"ג וסה"ת המובאים בב"י מבואר טעם לזה, דההיתר לבעל שני הוא מטעם ס"ס, שמא אינו מן המקור אלא מן הצדדים ושמא אין כל האצבעות שוות, וכאן אין ס"ס כיון שידוע שהוא מן המקור].

סעיף ד

גמ' דף סו. ואם יש לה וסת תולה בוסתה.

הראשונים נחלקו בביאור הדין הנ"ל:

א. הרמב"ם הרמב"ן הרשב"א והטור מפרשים, שהכוונה היא שאם שימשה וראתה דם והיה זה בזמן וסתה הקבוע, אין אנו דנים זאת כראייה מחמת תשמיש אלא תולין בוסתה.

ב. רש"י פירש שהכוונה היא שאינה רואה בכל פעם מחמת תשמיש רק לעתים מזומנות לפי יום החודש או ההפלגה, ואז נאסרת לשמש באותו יום ומותרת בשאר הימים.

ג. המרדכי פירש שאם יש לה וסת קבוע ושימשה שלא בשעת וסתה תלינן שהדם אינו דם נידות אלא דם מכה, כיון שאשה שלא בשעת וסתה היא כמסולקת. ונחלקו הפוסקים אם כוונת המרדכי להקל בכל מקרה שלא בשעת וסתה [ב"י וש"ך] או דוקא כשיש לה מכה [ט"ז].

ד. הרז"ה [הובא בסד"ט ובפ"ת] פירש שהיה לה וסת הגוף בזמן הראייה, והיינו ששימשה ואז פיהקה וראתה, דתלינן הראייה בפיהוק ולא בתשמיש. שיטת הרז"ה לא הובאה בפוסקים, והסד"ט תמה ע"ז.

השו"ע בסעיף זה כתב את שיטת הרמב"ם, אמנם הב"י כתב שגם שיטת רש"י הלכה היא.

והפוסקים תמהו איך שימשה בסמוך לוסתה והרי אסור לשמש בעונת הוסת, ונאמרו בזה כמה תירוצים:

א. הפרישה העמיד שהוסת הקבוע שלה הוא בתחילת היום, והיא שימשה בלילה, דתלינן שהדם לא בא מחמת תשמיש רק מחמת הוסת אלא שהקדים מעט. והש"ך [ס"ק טז] תמה ע"ז, דכשם שאין אוסרין עליה לשמש בלילה כיון שאין זו עונת וסתה, כן לא נתלה את ראיית הלילה בוסתה. התורת השלמים וכן הסד"ט הסכימו לדברי הפרישה, דנהי דאכן לא שכיח שיקדים וסתה בלילה ולכן לא אסרינן לה לשמש בלילה, מ"מ אם שימשה וראתה, תלינן טפי שהקדים וסתה, מאשר לומר שראתה מחמת תשמיש שזה אינו שכיח.

ב. הש"ך ביאר דאירי בעברה ושימשה.

ג. עוד תירץ דאירי ביוצא לדרך, לפי הראשונים הסוברים שהתירו גם תשמיש ממש.

ד. ועיין בש"ך עוד ציור.

תלייה בוסת שאינו קבוע

כתב הנוב"י [תניינא סי' צג] דדוקא בוסת קבוע תולה ולא בוסת שאינו קבוע.[4]

ביאורים והערות

4. תלייה בוסת קבוע שנעקר

כתב הסד"ט [ס"ק י] שאם יש לה וסת קבוע לר"ח, ואח"כ עברו ג' ראשי חדשים שלא ראתה בהם [ונעקר הוסת ושריא לשמש בר"ח], ושימשה בר"ח הרביעי וראתה דם, ואח"כ ראתה, כיון שחזרה לוסתה תלינן שגם הראייה שהיתה בזמן התשמיש היתה מחמת וסתה. [והנה התיבות "ואח"כ ראתה" צריכות ביאור, ובספר בדי השולחן כתב שהכוונה שבר"ח החמישי ראתה דם בלא תשמיש, שבזה בודאי

קנין הלכה

מראי מקומות

<u>תלייה בעונה בינונית</u>

הכרתי ופלתי הסתפק אם תולה בעונה בינונית, ובספר פרדס רימונים וכן בערוך השולחן הקלו. ובשו"ת בית שלמה [סי' יט] החמיר בזה. ועיין בספר בדי השולחן [ביאורים ד"ה שמשה] שכתב להחמיר בזה, משום שלפי כמה ראשונים אין איסור לשמש בעונה בינונית, ולכן נהי דנקטינן כהרשב"א שאסר מ"מ לא ניזיל לקולא כוותיה.

<u>סעיף ה</u>

גמ' דף סו. ואם יש לה מכה באותו מקום תולה במכתה וכו' עד מקור מקומו טמא.[5]

גמ' דף טז. דתניא הרואה דם מחמת מכה וכו' עד המשנה. תוס' שם ד"ה ומר.

דין זה של תלייה במכה האריכו בו הפוסקים והוא שאלה מצויה, ומבואר בפוסקים שלענין נידון זה יש כמה חלוקות:

א. יש להבחין בין מקרה שידוע שיש מכה המוציאה דם ובין מקרה שידוע שיש מכה אך אין ידוע אם מוציאה דם, ובין מקרה שאין ידוע כלל שיש מכה אך מרגישה כאב.

ב. כמו כן יש להבחין בין אשה שיש לה וסת שראתה שלא בשעת וסתה, לבין אשה שאין לה וסת כלל, ובין אשה שראתה בשעת וסתה או בזמן עונה בינונית.

ג. וכן יש להבחין בין הנידון אם לאוסרה על בעלה עולמית כאשר ראתה מחמת תשמיש, ובין הנידון אם צריכה ז"נ וטבילה, דלענין שלא לאוסרה על בעלה עולמית הקלו טפי, משום עיגונא [ש"ך ס"ק כ], ועוד דלאוסרה על בעלה הוי רק איסור וסתות דרבנן, משא"כ הנידון של ז"נ וטבילה שהוא נידון דאורייתא [הגהות רע"א על הש"ך].

ד. וכן יש להבחין בין אם ראתה בהרגשה או ראתה שלא בהרגשה או מצאה כתם.

ובעיקר הא דתולין במכה הביא הב"י שנחלקו בזה הרשב"א והמרדכי, דלהרשב"א לא בעינן שתדע שמכתה מוציאה דם, ולפי הסה"ת והגהות מיימוניות והמרדכי בעינן שתדע שמכתה מוציאה דם.

והש"ך [סוס"ק כד] כתב דיותר נראה שגם הרשב"א בעי שיהא ידוע שמכתה מוציאה דם, [ולא כתב הרשב"א אלא שא"צ לידע שהדם שותת עתה מן המכה].

והנה השו"ע כאן סתם דבריו ולא פירש באיזו מכה איירי, והרמ"א האריך בזה ונתבארו בדבריו כמה חילוקי דינים:

א] אשה שידוע שיש לה מכה אך אין ידוע אם מכה זו מוציאה דם, אין להקל בה אפילו לענין דין ראייה מחמת תשמיש, אלא אם היא אשה שיש לה וסת קבוע ושימשה שלא בשעת וסתה, [וראה לקמן באיזה אופן אפשר לידע אם המכה מוציאה דם].

ביאורים והערות

חזרה לוסתה, ואז תלינן שגם הר"ח הרביעי היה מחמת חזרה לוסתה. ולפ"ז יוצא שאם לא ראתה בר"ח החמישי, לא אמרינן דראיית הר"ח הרביעי תיחשב חזרה לוסתה, דאדרבא, אי נימא שראייה זו היא מחמת תשמיש א"כ לא חזרה לוסתה, [ועיי"ש שהביא שבספר טהרת ישראל לא כתב כן אלא גם אם לא ראתה בר"ח החמישי תולה בוסתה].

5. משמע בגמרא שגם כאשר המכה במקור עצמו מ"מ הדם היוצא ממנה אינו מטמא אותה, ולא אמרינן שדמי הנידות יוצאים מהמכה. [אלא שלמ"ד מקור מקומו טמא, דם זה טמא אף שאינו דם נידות]. ומבואר מזה שיש הבחנה בין דמי נידות לבין דם מכה, וכן מבואר בב"ח [מובא בש"ך ס"ק יז] ובשו"ת מהר"ם לובלין [סי' קיא מובא בפ"ת ס"ק כב]. ועיין בשו"ת חת"ס [סי' קנד] שכתב דבבור הרחם יש גידים ועורקים המתמלאים דם נידות מחמת טבע האשה לראות דם נידות, והטבע הזה [המושך את הדם אל הגידים האלו] הוא נקרא מעיין הנידות. ומכה ברחם דטהורה היינו כשהמכה בבשר הרחם עצמו ואינו בא דרך הצינורות האלו.

קנין הלכה

מראי מקומות

טעם הקולא בזה נתבאר בנוב"י [סי' מא], דכיון דשלא בשעת וסתה לא שכיח דם במקורה, לכן חשבינן לה כספק השקול שמא הדם מהמכה, ומחמת חזקת טהרה שרינן לה.

כתב הש"ך [ס"ק כ וס"ק כד] שאין להקל באופן זה [שאין ידוע אם המכה מוציאה דם] אלא לענין שלא לאוסרה עולמית על בעלה מדין רמ"ת, אבל צריכה ז"נ וטבילה. וטעמו של הש"ך הוא דכיון שאין ידוע אם המכה מוציאה דם לכן אין זה ספק השקול ממש, ולכן אין להקל אלא שלא לאוסרה על בעלה ומשום עיגונא. והנוב"י [שם] כתב שמהרמ"א משמע שהיקל גם שלא להצריך ז"נ וטבילה, וכן כתב הגר"ז, אמנם להלכה דעת רוב האחרונים להחמיר כהש"ך שצריכה ז"נ וטבילה.

קולא זו של הרמ"א נאמרת רק באופן שידוע שיש מכה ורק לא ידוע אם המכה מוציאה דם, אבל אם לא ידוע כלל על מכה, או שידוע על מכה אך אין מכה זו רגילה כלל להוציא דם בכמות כזו אין להקל כלל, אף לענין דיני רמ"ת.

כתב הפ"ת [ס"ק כו] דלענין קולא זו של הרמ"א דשלא בשעת וסתה אין צריך וסת גמור, אף כשאין לה וסת קבוע ממש אבל לעולם אינה רואה בפחות ממספר מסויים של ימים [כגון שלעולם אינה רואה בפחות מכז יום], גם בזה חשיבא קצת כמסולקת באותן ימים ונאמרת בזה הקולא של הרמ"א, [וכן מפורש בתשובת מהרי"ל סי' קעג]. אבל אשה שאין לה וסת ואין לה ימים בטוחים כלל אין להקל בה.

עוד כתב הפ"ת [ס"ק כה] בשם ספר צלעות הבית [לבעל הב"מ] דכל שכן שיש להקל באשה מסולקת דמים כגון זקינה, לתלות כשידוע שיש מכה אף אם אין ידוע שמוציאה דם.

ב] דין שני המבואר ברמ"א הוא דאם אין ידוע אם הדם בא מן המקור או מן הצדדים, תלינן הדם במכה אף אם אין ידוע אם מוציאה דם, [ומיירי שידוע שיש מכה רק אין ידוע אם מוציאה דם]. דין זה הוא אף באשה שאין לה וסת ואין לה ימים בטוחים כלל.

והאחרונים שואלים על דברי הרמ"א דמהיכי תיתי לעורר ספק שמא הדם בא מהצדדים כשאין שום ריעותא לומר כן. ויש שכתבו דמיירי דוקא באופן שאין יודעים אם המכה שיש לה היא במקור או בצדדים, אבל אם ידוע שהמכה במקור אין מחדשים ספק שמא הדם מהצדדים. והתורת השלמים [סי' קצ ס"ק א הובא בסד"ט ס"ק טו] כתב דקולא זו של הרמ"א מיירי דוקא באשה שראתה בזמן תשמיש, דכיון שאין דרכה לראות מן המקור בשעת תשמיש תלינן שהדם בא ממיעוך הצדדים.

הש"ך [ס"ק כב] חלק על קולא זו של הרמ"א, וכתב דעיקר דיוקו לדין זה מדברי הסה"ת אינו מוכרח כלל, וגם על עיקר הטעם של ההיתר משום ספק ספיקא כתב לחלוק, מחמת סברתו [סי' קי כללי ספק ספיקא דין יא, יג] דכה"ג אינו בגדר ספק ספיקא, דמיד עלינו להסתפק שמא דם נדה הוא.[6]

ביאורים והערות

6. עיין בשיעורי שבט הלוי שהביא שהאחרונים דנו בביאור טענה זו של הש"ך שאין כאן ספק ספיקא, דבספר שב יעקב פירש דכוונת הש"ך לטעון שאין כאן ס"ס המתהפך, דאפשר מיד להסתפק שמא דם נדה הוא או דם מכה ותו אין כאן ספק נוסף. אך הנוב"י [שם ס"ק ד] והמחה"ש טענו על זה מדברי הש"ך עצמו בכללי ס"ס, שאם יש סברא להתחיל את הספק מצד אחד, די בזה אם כשמתחילין באותו צד הוי מתהפך, וכאן יש סברא להסתפק אם הדם מן המקור או שאינו מן המקור, ורק אח"כ יש להסתפק דאת"ל דמן המקור הוא דילמא דם מכה הוא, ואין בזה חסרון של ס"ס שאינו מתהפך.

והכרתי ופלתי ביאר שטענת הש"ך היא דאין כאן ס"ס, כיון שהכל שם אחד ספק דם נדה ספק דם מכה, ומאי נ"מ אם המכה במקור או בצדדים. וע"ז כתב הנוב"י והמחצית השקל דכיון שכתב התה"ד דבמקרה שספק אחד מתיר יותר מהספק השני לא מיקרי שם אחד, ה"נ בנידון דידן יש נ"מ בין הספיקות לענין דיני טהרות, שאם הדם מן הצדדים גם הדם עצמו טהור ואם נגע בטהרות לא נטמאו, משא"כ אם הדם בא ממכה שבמקור, נהי שהאשה טהורה מ"מ הדם טמא משום דמקור מקומו טמא, כמבואר בגמ' [דף טז ודף סו] דלמ"ד מקור מקומו טמא מטמאינן דם מכה שבמקור.

[והאחרונים האריכו לדון מה פסק הרמב"ם בדין זה של מקור מקומו טמא].

קנין הלכה

מראי מקומות

<u>להלכה</u>: דעת הש"ך והגר"א [ס"ק טו] שלא להקל בדין זה של הרמ"א כיון שאינו ס"ס מעליא, וכן כתב החזו"א [סי' פב ס"ק ב].

ג] דין שלישי המבואר ברמ"א הוא דאם יש לה מכה שידוע שהיא מוציאה דם, תולין בה את הדם שמצאה [אף באופן שידוע שהמכה במקור ואין ס"ס שמא מהצדדים הוא].

אמנם ביום וסתה [באשה שיש לה וסת קבוע], א"נ ביום עונה בינונית [באשה שאין לה וסת קבוע], אין תולין לטהר את הדם, דאל"כ לעולם לא תהא טמאה.

וכתב הש"ך [ס"ק כג] דדין זה של הרמ"א דתולין במכה הוא גם לענין שאינה צריכה ז"נ וטבילה.

טעם הדין הוא משום דכיון שיש ספק השקול אם הדם מן המקור או מן המכה [שהרי זו מכה המוציאה דם], לכן מוקמינן לאשה בחזקת טהרה.[7]

ביאורים והערות

החוו"ד [ס"ק ח] כתב דקולא זו של הרמ"א איירי דוקא באופן שראתה שלא בהרגשה, [ולא בראתה ע"י בדיקה שבזה יש ספק שמא הרגישה]. אך באופן שיש ספק שמא ראתה בהרגשה אין עושין ס"ס מספק צדדין, וכיון דאיירי שלא בהרגשה ממילא בדרבנן מקילין בספק ספיקא אף שאינו מתאים לכל כללי ס"ס שבסימן ק"י. [וכן כתב הפמ"ג (סי' קי כללי ס"ס אות טו) בשם הרמ"ע מפאנו דבדרבנן לא בעינן ס"ס המתהפך].

גם רעק"א בתשובה [ח"א סי' סב] כתב ליישב קושיית הש"ך דלא היקל רמ"א אלא בשלא הרגישה.

והנה לפי דברי החוו"ד, הרמ"א איירי הכא דוקא כשלא ראתה בזמן תשמיש, דאל"כ יש בזה חשש הרגשה כמו בבדיקת עד ואין להקל בזה, וכן כתב רעק"א [תשובה סב].

ולפי דבריהם [שלא מיירי בראתה בשעת תשמיש] מתבאר שקולא זו של הרמ"א נאמרת אף לענין שלא להצריך ז"נ וטבילה, ולא רק שלא לאוסרה על בעלה מטעם רמ"ת, דהא לא איירי בראתה מחמת תשמיש.

7. <u>האם אשה הסופרת ז"נ היא בחזקת טומאה</u>

עיין פ"ת [ס"ק כד] שהביא דבשו"ת נוב"י [סי' מא] כתב דבזמן שהאשה טמאה, אף בימי ליבונה שהיא סופרת ז"נ, אין תולין במכה אף אם היא מוציאה דם, משום שבימים אלה אין לה חזקת טהרה אלא אדרבא היא בחזקת טומאה. [אמנם אם היא אשה שיש לה וסת וראתה שלא בשעת וסתה, כתב הפ"ת (ס"ק כט) דמודה הנוב"י דתולין במכה משום דתולין במצוי].

והביא הפ"ת שכמה אחרונים חולקים על הנוב"י, וביניהם החוו"ד [ס"ק ה] שכתב דאחרי שהאשה עשתה הפסק טהרה הרי היא בחזקת טהרה, דלכשיעברו ימי ליבונה ותטבול תטהר. וציין החוו"ד לגמ' יבמות [דף ל:] לגבי אשה שהיא צרת ערוה, ונעשה מעשה של ספק גירושין בערוה, ואח"כ מת בעלה בלי בנים, שבאופן זה אם הערוה לא נתגרשה מותרת צרתה לשוק כדין צרת ערוה ואינה זקוקה ליבום, ואם הערוה נתגרשה נמצא שבזמן שמת בעלה אין היא צרת ערוה והיא זקוקה ליבם, שאמרו בגמ' דאמרינן דאשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת, ואף שהיא עכשיו אשת איש מ"מ היא בחזקת היתר לשוק לכשימות בעלה בלי בנים, ולכן כשיש ספק אם הדם מהמקור וסתרה את ספירתה, או מהמכה ולא סתרה, אמרינן דיש לה חזקת טהרה לכשיעברו ז' ימים ותטבול.

גם החת"ס [שו"ת סי' קמב] חלק על הנוב"י וסבר דגם בימי ז"נ יש לה חזקה לקולא, אך הוא לא כתב כהחוו"ד שזו חזקת טהרה לכשיעברו הימים ותטבול, אלא חזקה שאינה רואה דם, דמשעה שפסקו דמי וסתה היא בחזקת שאינה רואה, ולכן כשיש ספק תלינן במכה.

<u>להלכה</u>: האחרונים נקטו כהחוו"ד והחת"ס להקל בזה.

ולאחר שהגיע יום וסתה וראתה דם דמטמאינן לה, כתבו החוו"ד [חידושים] וכן בשו"ת אבני מילואים דמעתה לא נוכל לתלות במכה עד שתעשה בדיקה טהורה של הפסק טהרה, שהרי עד שלא עשתה בדיקה זו היא בחזקת רואה ואין לה חזקה לקולא, וכן צריכה שתהא לה בדיקה טהורה בימי ז' נקיים, ויבוארו פרטי דינים אלו בסי' קצו.

קנין הלכה

מראי מקומות

ומה שכתב הרמ"א שביום וסתה או ביום עונה בינונית אינה תולה במכה, הטעם מבואר בתוס' [דף טז. ד"ה ומר] שהוא משום דאם נתלה במכה גם ביום וסתה, לעולם לא תהא טמאה, וזה לא יתכן. ואם לא הגיע יום עונה בינונית רק יום וסת שאינו קבוע כתבו האחרונים דתולה במכה וטהורה. ואם הגיע יום עונה בינונית ולא ראתה וראתה אחרי כן כגון ביום לב כתב החוו"ד [ס"ק י] דטמאה, דאם לא כן לעולם לא תטמא.

וכתב הש"ך [ס"ק כו] בשם תוס' [שם] דאם מרגישה שהדם זב עתה מן המכה, הרי היא טהורה גם ביום וסתה, ולא חיישינן שמא מעורב בו גם דם וסתה, כיון שוסתות דרבנן, ואין כאן טענה דלעולם לא תהא טמאה, שהרי תהא טמאה כאשר לא תרגיש שהדם זב מן המכה.

<u>מכה המוציאה דם</u>

א. אם רופא או אחות אשר הם שומרי תורה ומצוות ראו את המכה וראו שיש בה דם [וכ"ש אם נגעו בה בקיסם והוציאו דם].

ב. אם רופא אומר שסוג כזה של דלקת או חולי עשוי להוציא דם.

ג. כתב הט"ז [סוס"ק י] דמכה שנשים אחרות רגילות לראות ממנה דם, היא כמכה המוציאה דם.

ד. עוד כתב הט"ז [שם] אם הדם החל לזוב בשעה שהיה כאב במכה, הרי זה מוכיח שהדם זב מהמכה והרי זו מכה המוציאה דם. וכן הסכימו רעק"א בתשובה [סי' סא] והחוו"ד והסד"ט.

ד] דין רביעי המבואר ברמ"א הוא דכתמים תולין בכל ענין, והיינו אף במכה שאין יודעים אם מוציאה דם, וגם בשעת וסתה. [ואין לטעון דלעולם לא תהא טמאה, שהרי תהא טמאה כאשר תראה דם מגופה שלא ע"י מציאת כתמים].

ולענין אשה שראתה דם מגופה אך לא הרגישה בו [שאין בה איסור תורה כיון שלא הרגישה], בשו"ת רעק"א [סי' סב] כתב דאין בה קולא דכתמים ואין מקילין במכה שאין ידוע אם מוציאה דם, [ובספר פרדס רימונים היקל בזה ככל דיני כתמים].(ג)

אשה שאינה יודעת אם יש לה מכה כלל אך חשה כאב, כתב הפ"ת [ס"ק כז] דהסכמת אחרונים שכאב אינו כמכה [ואין דינו אף כמכה שאין ידוע אם מוציאה דם, אלא אין תולין בו].

אמנם לענין כתמים כתב הפ"ת [ס"ק לד] בשם הנוב"י [תניינא סי' ק] שמיקל בזה שלא בשעת וסתה, [וכן היקל בזה בז' נקיים, אך לא בג' ימים ראשונים של ז"נ רק בימים האחרונים].

בעיקר דין תלייה במכה מבואר בגמ' [דף סו.] שאם דם מכתה שונה מדם ראייתה אינה תולה במכה. וכתבו הרא"ש [פ"י סי' ג]

ליקוט תשובות האחרונים

(ג) <u>בדיקת מכה בזמנינו, וטבעת ברחם</u>

כתב בשיעורי שבט הלוי [עמ' עז] דהאידנא שהומצאו המראות שעל ידם מסתכלים בפנים, אפשר לראות בקל אם יש לה מכה, והוסיף דמכות אלו שכיחות בפי צוואר הרחם.

עוד כתב בשיעורי שבט הלוי דלענן טבעת ברחם [התקן תוך רחמי] הגורמת דימום, יש להחמיר בדם הבא מחמתה אף כשאפשר שהטבעת גרמה גירוי בפנים, ורק כשברור שבאמת יש לה פצע המוציא דם מבפנים, מקילים שלא בשעת וסתה בשאלת חכם.

קנין הלכה

מראי מקומות

והרשב"א [תורת הבית בית ז] דדוקא אם נתברר לנו שהוא שונה, אבל בסתמא תולין במכה. והביא דברים אלו הש"ך [ס"ק יט], והוסיף שמשמע שאינה צריכה להראות לחכם אם הוא משונה.

והט"ז [ס"ק ט] הביא מהפרישה שאם שני הדמים לפניו, אין מקילים לסמוך על חזקת טהרה כיון שאפשר לברורי בקל, דכל אדם יודע להבחין בזה, וכן נקט הט"ז להלכה.(ז)

סעיף ו

גמ' דף סו. ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יוצא.

בדברי הרמ"א שכתב דאף אם אין לה מכה מ"מ אם ברי לה שאין הדם מן המקור נאמנת וטהורה, תמה התורת השלמים [ס"ק כה] דמקור הדין הוא בשו"ת מהר"י וויל, ומהרי"ו עצמו לא החליט להקל בזה. עוד תמה החוו"ד [ס"ק יב] דאיך יכולה האשה להחליט שהדם מן הצדדים אם אין לה מכה שם, דילמא מן המקור זב לצדדים.

עוד הוסיף לתמוה בשיעורי שבט הלוי, דמהרי"ו אירי באשה שראתה בהטלת מ"ר, וע"ז אמר שאם האשה אומרת ברי שהדם בא מנקב של מ"ר ולא מנקב של המקור נאמנת, דמקומות חלוקים הם, אך בעלמא מנין שתהא נאמנת בזה.

<u>להלכה</u>: כתב החוו"ד בשם הפני יהושע [שו"ת סימן א] דאין סומכין על דברי הרמ"א אלא כשיש עוד טעם להיתר.

בעיקר דין נאמנות אשה בדינים אלו עיין פ"ת [ס"ק לה] שהביא משו"ת חת"ס דגם אשה אחרת נאמנת לומר שיש מכה ולא רק האשה בעצמה, ועי"ש עוד מש"כ בשם החת"ס.

סעיף ז

מקור הדין של אשה המוצאת בכל פעם דם רק במקום אחד בצדדים הוא בפסקי מהרא"י סי' מז. ושורשו באומדנא דאם היה זה דם מן המקור היה נמצא בכל פעם בצד אחר [גר"ז].

וכתב הגר"ז [ס"ק לג] דאומדנא זו של מהרא"י מהניא אף שלא להצריכה ז"נ ומבילה, [ולא רק לענין דיני רמ"ת שלא לאוסרה עולמית].

עיין פ"ת [ס"ק לז] שהביא משו"ת נוב"י [סי' מו], וכן הוא בשו"ת רעק"א [סי' סא], דמהרא"י מיירי דוקא באשה שיודעת שיש לה מכה אלא שאינה יודעת אם מוציאה דם, דכיון שמוצאת את הדם בכל פעם באותו מקום ה"ז מוכיח שהמכה מוציאה דם, אבל אם אין יודעת כלל שיש לה מכה אין להקל.

ובשיעורי שבט הלוי הביא דבספר תפארת למשה וכן בשו"ת אבני מילואים חלקו על הנוב"י, והקלו אף באשה שאין ידוע כלל שיש לה מכה.(ה)

ליקוט תשובות האחרונים

(ז) כתב בשיעורי שבט הלוי דנקטינן כהט"ז והפרישה שאם שני הדמים לפנינו אין תולין בסתמא עד שיתבאר אם שוים הם.

(ה) כתב בשיעורי שבט הלוי דבזקנה ומסולקת דמים י"ל דיש לסמוך על התפל"מ והאבנ"מ.

עוד כתב בשיעורי שבט הלוי דמסתבר דהך דינא דהשו"ע הוא כשמצאה את הדם לכל הפחות ג"פ באותו צד, ולא בפחות מזה, ואם יש שם כאב י"ל דסגי בב"פ.

עוד הוסיף דלפעמים יכולה לעשות בדיקות ע"י שתכסה את מקום המכה בחתיכת בד או צמר גפן וכיוצ"ב ותבדוק את שאר הבית החיצון.

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף ח

מקור הדין הוא בספר התרומה ובהגהות מיימוניות בשם ריצב"א.

נידון נאמנות הרופאים מתחלק בשו"ע לשני עניינים:

א. עיקר ספיקו של הסה"ת הוא עד כמה ניתן לסמוך על השערת הרופא [אף אם הוא שומר תורה וכשר לעדות] שנתרפאה, דהסה"ת מפקפק בדבר דאפשר שטועה והרפואה לא הועילה, והריצב"א התיר.

ואף שלענין דיני חולה שיש בו סכנה לענין שבת ויוה"כ סמכינן על הרופא, היינו משום דאנו מתייחסים לדבריו כספק, וספק פיקו"נ לקולא, אבל בנ"ד בעינן היתר ודאי.

ועיין בשו"ת חת"ס [סי' קנח] שעשה הבחנה בין מה שהרופאים אומרים שמצוי בטבע סוג כזה של מכה, [כגון במעשה שבגמ' נדה (דף כב:) באשה שהיתה מפלת כמין קליפות ושאלו חכמים לרופאים ואמרו שיש מכה באותו מקום המגדלת קליפות כאלו, דנאמנים הרופאים לומר שיש כזו מציאות בטבע העולם]. אבל לקבוע בודאי על גוף מסויים, דהיינו שאשה זו יש לה מכה אם אינם רואים בעיניים רק אומרים מתוך אומדנא, אין סומכין עליהם. [אף אם יהיו כשרים לעדות ואף אם יאמרו כן מאה רופאים].

ב. נידון שני שיש בזה הוא ענין הכשרות של הרופא לעדות, וזה גם הריצב"א מודה שרק יהודי שומר תורה נאמן ולא נכרי [אשר פיהם דבר שווא], ולא ישראל שאינו שומר תורה.

וכתבו הראשונים והובא בשו"ע, שאם יש רגליים לדבר שנתרפאה, כגון שהרפואות שנתן הרופא גרמו שנפסק דם וסתה, אז סמכינן אפילו על רופא נכרי, דבזה בטלים שני החששות שנתבארו בנושא זה, דמעתה חזינן שאין זו השערה בעלמא וכן יש רגל"ד שאמר אמת.(1)

בענין מש"כ הש"ך [ס"ק כח] בשם הב"ח דאם רופא זה עשה רפואה זו לאשה אחרת ונתרפאה, [והיינו ששימשה ולא ראתה דם], יכולה אשה אחרת לסמוך עליו אף לאחר שנתחזקה ג"פ ברואה מחמת תשמיש, כתב זאת הב"ח אף באופן שהרופא ריפא את האשה הראשונה קודם שנתחזקה ג"פ. והאחרונים [דגמ"ר, חוו"ד ס"ק יג, פ"ת ס"ק לח] תמהו דכיון שהראשונה לא הוחזקה בחולי זה א"כ אין לנו הוכחה שאכן הרפואה הועילה לה, דאולי רק במקרה ראתה. ועיין בשיעורי שבט הלוי שכתב שהב"ח עצמו יישב את הקושי הזה, שכתב בתוך דבריו [קודם שכתב את הדין הנ"ל] דעיקר החזקה של רמ"ת היא רק מחמת ספק, דהא יש ספק שמא הדם מהצדדים והרופא הוא מומחה, לכן יש כאן צירופים לקולא.

סעיף ט

גמרא דף סו. ההיא דאתאי לקמיה דרבי וכו' עד וכל הממלאה ונופצת אין לה תקנה.

ליקוט תשובות האחרונים

(1) **נאמנות רופא לענין מכה**

כתב בשו"ת מהרש"ם [ח"א סי' כב] בשם שו"ת שם אריה שאם הרופא אומר שהוא רואה בעיניו מכה [כגון ע"י מראה שהוא מכניס לאו"מ], בזה נאמן גם רופא נכרי משום דהוי מילתא דעבידא לאיגלויי ולא משקרי אינשי, והובאו דבריו בשיעורי שבט הלוי. [ובספר חוט שני כתב דרופא שאינו שומר תורה אינו נאמן].

כתב בשו"ת שבט הלוי [ח"ב סי' קכו] דאם יש תרופות שהן מנוסות הרבה בעולם ומועילות בין בנכרים ובין בישראלים, כגון זריקה הניתנת למניעת דם נידות, סמכינן עלייהו כיון שהוחזקו הרבה ואין זו השערה.

עיין בספר חוט שני שכתב דרופא שלא ראה מכה רק אומר בהשערה שהדם אינו מהרחם, כגון שרואה שהרחם סגור אין סומכין ע"ז אף ברופא שומר תורה.

קנין הלכה

מראי מקומות

כתבו הראשונים שבזמננו אין אנו בקיאין ולכן אין להתיר על רפואה זו, ומיהא אין מוציאין אותה מבעלה, ופירש הש"ך [ס"ק כט] דיש בזה כמה דינים:

א. לכתחילה אין עושין את הרפואה הזו, אלא צריכה לצאת מבעלה.

ב. אם עשו את הרפואה ונפלה ממנה חתיכת דם, אין מוציאין אותה מבעלה.

ג. אם כבר נתגרשה, אזי אף אם עשו לה את הרפואה ויצא ממנה חררת דם, אין מתירין אותה.

עיין פ"ת [ס"ק לט] שהביא בשם שו"ת נוב"י [תניינא סי' צג] דאין להתיר אלא בציור דומה ממש לציור שבגמ', והיינו דדוקא אם יצא ממנה חתיכת דם, ולא אם ראתה בשפע, וכן דוקא אם הפחידו אותה ונבעתה, ולא באופן שנבהלה מחמת הדם שראתה, דבזה לא תלינן שנתרפאה.

<u>סעיף י</u>

סעיף זה עוסק בשני אופנים מיוחדים של רואה מחמת תשמיש:

א. אשה שראתה בליל טבילה [או בליל שני אחר הטבילה], בזה אירי השו"ע והדין הראשון ברמ"א.[8]

ב. אשה שראתה מחמת תשמיש אחרי שילדה, ובזה אירי הרמ"א בהמשך הסעיף.

א. <u>ראתה בליל הטבילה</u>

לענין אשה שראתה בליל הטבילה [או בליל השני לאחר הטבילה], כתב השו"ע [ומקורו בדברי מהר"ם מרוטנבורג המובא בהגמי"י] דאף שאינה נאסרת בפעם אחת[9], מ"מ חוששת חדא זימנא **להרכבת ראייה מחמת תשמיש עם ליל טבילה** [כן ביארו רוב האחרונים], ולכן בליל טבילה הבא [או לילה אחר הטבילה] צריכה לפרוש [ומותרים בלילה אחר], ואם פרשה ולא ראתה בלילה זה מותרת בזמן הטבילה הבאה.

דין זה צריך ביאור, שהרי אם החשש הוא שמא ראתה וסת מורכב מליל טבילה ומתשמיש, א"כ איך נעקר חשש זה ע"י שבפעם הבאה לא שימשה ולא ראתה, והרי אין וסת מורכב נעקר רק אם נתקיימה ההרכבה ולא ראתה, [כגון אם שימשה בליל טבילה ולא ראתה], אבל אם לא שימשה הרי לא מיקרי דמטא וסתה כלל.

ומכח זה כתב החוו"ד [ס"ק טו] שהשו"ע מיירי באופן שעברה ושימשה ולא ראתה, ובזה נעקר החשש, אך אם לא עברה ושימשה אסורה לעולם לשמש בליל טבילה [או בלילה הב' אחר הטבילה].

אמנם דברים אלו דחוקים ולא משמע כן בלשון המהר"ם ובלשון השו"ע.

ביאורים והערות

8. בשו"ע ישנן שתי גירסאות גירסא אחת מיירי שראתה בליל טבילה, וגירסא אחרת איירי שראתה בלילה השני אחר טבילתה, ולכן כל מה שיהא כתוב בהמשך ביאור השו"ע לענין ליל טבילה, לפי הגירסא השנייה מתייחס ללילל שני אחר הטבילה.

9. לכאורה צ"ע אמאי אינה נאסרת עולמית בראתה פ"א מחמת תשמיש, נימא דכשם שאם ראתה ג"פ יש לה וסת קבוע לראות מחמת תשמיש, כן אם ראתה פעם אחת תיאסר מדין וסת שאינו קבוע. וכתב הט"ז [ס"ק טז] ועוד אחרונים [עיין סד"ט ס"ק כג וחוו"ד ס"ק יד] שלא רצו חכמים לאסור אשה עולמית על בעלה משום חשש וסת שאינו קבוע. והש"ך [ס"ק לה] כתב דוסת ברואה מחמת תשמיש הוא כוסת הקפיצות דלא חיישא בחדא זימנא כמבואר בסי' קפט [סי"ז עיי"ש בש"ך ס"ק מח]. והט"ז שלא תירץ כן י"ל דסובר דתשמיש אינו כקפיצה אלא כאכילת שום ופלפלין, דחיישא בחדא זימנא, וכן כתב החוו"ד [שם].

קנין הלכה

מראי מקומות

ושאר האחרונים [גר"ז, שו"ת גבעת פינחס סי' נד ועוד] ביארו את דברי השו"ע כפשטם, דכשעבר ליל טבילה ולא שימשה ולא ראתה נעקר החשש. ובטעם הדבר כתב הגר"ז [ס"ק מב] דהוא משום שיטת הראב"ד דס"ל דוסת המורכב נקבע רק בראיות רצופות, ולכן כאשר עבר ליל טבילה בלי שתראה שוב, לא תצטרף הראייה הקודמת למה שתראה אחרי כן לקביעת וסת ולכן נעקר החשש.[10]

<u>חיוב פרישה אף בראתה שלא בסמוך לתשמיש</u>

כתב החוו"ד [ס"ק יד] שדין זה שצריכה לחוש פעם אחת שמא הרכיבה ליל טבילה עם תשמיש נאמר גם כשלא ראתה בסמוך לתשמיש ממש, אלא כל שראתה באותה עונה חוששת לפעם הבאה. [דרק לענין איסור עולמית של רמ"ת אמרינן דדוקא בראתה בסמוך לתשמיש ממש נאסרת, משא"כ לענין חשש של וסת מורכב שאינו אוסרה עולמית רק לליל טבילה חיישינן לכל העונה].

<u>חיוב פרישה ביום החודש</u>

בעיקר דין זה של אשה שראתה פעם אחת מחמת תשמיש בליל טבילה, כתבו החכמת אדם והגר"ז דכמו כן צריכה לחוש שמא לא מחמת הטבילה ראתה אלא מחמת יום החודש, [ואם ראתה ב"פ מחמת תשמיש תחוש גם להפלגה], ולא תשמש ביום החודש הבא.

<u>בדברי הרמ"א בראתה ג"פ בביאה ראשונה שאחר הטבילה</u>

הרמ"א איירי באופן שראתה ג' פעמים בביאה ראשונה אחר טבילתה [אף אם לא שימשה בליל טבילה עצמו]. וכתב דבכה"ג הוחזקה להיות רואה מחמת תשמיש בכל ביאה ראשונה שאחרי טבילתה, וממילא נאסרת עולמית, דלעולם לא תוכל לשמש אחר טבילתה.

<u>אשה שראתה בביאה ראשונה אחר הטבילה</u>

עיין ט"ז [ס"ק יד] שהקשה למה הוצרך הרמ"א לחדש וסת חדש של ראייה מחמת תשמיש בביאה ראשונה שאחר הטבילה, והרי אחר כל ביאה כזו טבלה, וא"כ ראתה ג' פעמים רצופים מחמת תשמיש ונאסרת עולמית. מתרץ הט"ז דאיירי שהיו לה בינתיים ביאות שלא ראתה בהן, ואפ"ה אסורה עולמית דסו"ס לא תוכל לשמש ביאה ראשונה שאחר טבילה.

ולא נתפרש בט"ז מתי היו אותן ביאות שלא ראתה בהן, דאם טבלה הרי ראתה מיד בביאה ראשונה אחר הטבילה, וכתב הפ"ת [ס"ק מד] דאיירי באשה שעברה ושימשה באיסור נידות, ולא ראתה מחמתו ואפ"ה אסורה עולמית וכנ"ל. וע"ע בדברי רע"א [על הש"ך ס"ק ל] שכתב בשם ספר אמונת שמואל דיש היכי תימצי נוסף, ששימשה כמה פעמים באותו לילה ובדקה עצמה

ביאורים והערות

10. הסדרי טהרה [ס"ק כג] פירש שכוונת השו"ע אינה לחשש שמא הרכיבה ליל טבילה עם תשמיש, אלא שמא ליל טבילה גרידא גרם לה, [ולפי דבריו אשה שטבלה וראתה בליל טבילה, אף אם לא שימשה בו, חוששת לליל טבילה הבא]. ולפי"ז א"ש בפשיטות הא דנעקר הוסת כשבא ליל טבילה הבא ולא ראתה. והחוו"ד [ס"ק יד] חלק על הסד"ט וסבר שאשה שראתה פעם אחת בליל טבילה [שלא מחמת תשמיש], אינה חוששת שמא תראה בליל טבילה הבא, דטבילה כקפיצה דמיא ולא חיישא בפעם אחת, והביא שכן כתב הראב"ד בספר בעלי הנפש.

קנין הלכה

מראי מקומות

אחר כל תשמיש ולא הסתכלה בעדי הבדיקה בלילה, ובבוקר מצאה שעד הבדיקה הראשון היה טמא והשאר היו טהורים, ונמצא שהיו לה בינתיים ביאות של היתר.

ועיין חוו"ד [ס"ק יז] שכתב דנראה שהש"ך [ס"ק ל] חלק על הט"ז, ואינו סובר דיש וסת לביאה ראשונה אחר טבילה כאשר אין היא בליל טבילה עצמו, וטעמו דכיון שוסת לטבילה כוסת לקפיצה לכן אין לאסור במופלג מהקפיצה, וכך דעת החוו"ד להלכה. אשה ששימשה ג"פ בליל טבילה וראתה ולא היו לה בינתיים ביאות של היתר [שלא ראתה בהן], נוקטים רוב הפוסקים [חוו"ד ס"ק טז וסד"ט ונוב"י תניינא סי' צב] דנאסרת עולמית כשאר אשה הרואה מחמת תשמיש, [ולא אמרינן דרק בליל טבילה עלולה לראות וממילא תהא מותרת בלילה השני אחר טבילתה]. וזה דלא כהתורת השלמים [סוס"ק ל] שהיקל בזה.

וכן נקטו רוה"פ [עיין חוו"ד ס"ק טו הנ"ל] שאם ראתה מחמת תשמיש ג' פעמים רצופים והיו כולן בראש חודש [ולא שימשה בינתיים] דאסורה עולמית, ולא תלינן בהרכבה עם ר"ח דנימא שבשאר ימים מותרת, ודלא כהתורת השלמים הנ"ל.

<u>בדברי הרמ"א באשה שראתה מחמת תשמיש אחר לידה</u>

הרמ"א כתב ארבעה דינים אשר מקורם בתשובת מוהר"ר יוחנן המובאת בהגהות שערי דורא [ובתשובת מהרי"ל החדשות סי' ק]. והט"ז והש"ך ושאר אחרונים התייגעו הרבה לפרש את פרטי הדינים שברמ"א, ונכתוב להלן את תמצית הדברים. אמנם עיקרה של תשובת מוהרר"י הנ"ל הוא קולא בדיני רמ"ת אחר לידה, דמתוך שנתברר לנו שאשה זו ראתה מחמת תשמיש רק בסמוך ללידה ואח"כ שימשה ולא ראתה, הרי זה מוכיח למפרע שהראיות שראתה בסמוך ללידה היו מחמת מכת הלידה שהוכו הצדדים, ולכן אינה נאסרת על בעלה עולמית. אך לא סמכינן על הוכחה זו לטהר אותה בלי ז"נ וטבילה, אלא רק לענין שלא לאוסרה עולמית [חוו"ד וסד"ט].

<u>דין א</u> – אם אירע לה שראתה ג' פעמים ביאה ראשונה שאחר לידתה וכו' ועברה ושימשה בין הלידות, שהוחזקו ביאות של היתר אחר ביאות של איסור, תלינן במכת הלידה שהוכו הצדדים. הכוונה בזה הוא שראתה מחמת תשמיש פעם אחת אחר כל לידה, ואחרי כן שימשה ולא ראתה, דהיה לנו לומר שהוחזקה לראות בביאה ראשונה שאחר לידה ותיאסר אחר לידה רביעית לעולם, מ"מ שרינן לה, דביאות ההיתר שבינתיים מוכיחות שהביאה הראשונה היתה משום מכת הלידה, [כך מבארים הט"ז ס"ק טו, והש"ך בנקה"כ].

<u>דין ב</u> - "או שראתה אחר כל לידה ג' פעמים ובינתים לא ראתה" וכו' [פירוש בינתיים שימשה ולא ראתה] גם בזה מהנו ביאות ההיתר שבינתיים להתירה למפרע, "וכ"ז אם עברה ושימשה" וכו'.

בביאור דין זה נחלקו הט"ז והש"ך, וזו עיקר הנפק"מ ביניהם בכל אריכות הדברים:

הט"ז מבאר דלא מיירי שהיו ג"פ רצופים של רמ"ת, אלא היו תשמישי היתר [פירוש שלא ראתה בהן] בין אותן ג' הפעמים, אך מ"מ מתוך שראתה אחר ג' לידות בתשמיש הסמוך ללידה, סד"א לאוסרה עולמית אחר לידה רביעית, קמ"ל שביאת ההיתר שבינתיים מוכיח שמה שראתה מחמת תשמיש בסמוך ללידה היה משום מכת הלידה שהוכו הצדדים.

אך אם היו לה ג' פעמים רצופות אחר לידה אחת, וחזר הדבר שוב בג' לידות ששימשה וראתה מחמ"ת ולא היו ביאות היתר ביניהן, סובר הט"ז שבזה לא יועילו ביאות ללא דם שהיו לה אחר אותן ג"פ, [והיינו ששימשה באיסור, דכיון שראתה ג"פ רצופין אסור לה לכתחילה לשמש עולמית], אלא להתירה עד שתלד פעם נוספת, אך כשתלד לידה רביעית אסורה לבעלה עולמית כיון שהוחזקה בג' לידות שרואה אחר כל לידה ג' פעמים. אמנם עוד צ"ע במש"כ הרמ"א וכן אם עברה ושימשה, ולכן צריך הט"ז

קנין הלכה

מראי מקומות

להגיה בדברי הרמ"א ולמחוק את התיבה "עברה ושימשה", שהרי לדבריו לא מיירי באופן שהיו ג"פ רצופות ונאסרה.
והש"ך [ס"ק לא וכן בנקודות הכסף] האריך לחלוק, דאף אם ראתה אחר לידה ג"פ רצופות [ונאסרה עולמית] מ"מ אם עברה ושימשה ולא ראתה ה"ז מוכיח למפרע דהנך ג' ראיות היו מחמת מכת הלידה ושריא, [והיינו שלא נאסרת עולמית אך צריכה ז"נ וטבילה].
ולדברי הש"ך אין צריך להגיה בלשון הרמ"א, ואכן מיקרי "עברה ושימשה", והיינו דבציור השני שראתה ג"פ רצופות אחר לידה אכן נאסרה על בעלה, דאם היתה שואלת היו מורים לה דאסורה לשמש, ואם לא שאלה ועברה ושימשה הותרה, [אך לגבי הדין הראשון שברמ"א שראתה פ"א אחר כל לידה ואח"כ שימשה ולא ראתה, לא מתאים הלשון עברה ושימשה שהרי לא נאסרה].

<u>דין ג</u> – "וכל זה אם עברה ושימשה וכו' אבל אם ראתה ג' פעמים רצופין אחר לידה לא תלינן בלידה וכו'".
לפי הט"ז איירי כאן בציור שלא הובא לעיל, והיינו כשראתה ג"פ רצופין אחר לידה ולכן נאסרה על בעלה ואין לה היתר לשמש [ורק בדיקת שפופרת תועיל לה כדלקמן דין ד].
ולהש"ך אין כאן ציור חדש, אלא מיירי כדלעיל שראתה ג"פ רצופין אחר לידה, וקמ"ל הכא שלכתחילה אסורה היא לשמש עולמית [ורק בדיקת שפופרת תועיל לה].

<u>דין ד</u> - באופן האחרון שראתה ג"פ רצופין ונאסרה על בעלה עולמית, רק בדיקת שפופרת תתירנה [וה"ה אם תעבור ותשמש ולא תראה ה"ז ג"כ כבדיקת שפופרת].

<u>אשה שראתה מחמת תשמיש בימי טוהר</u>
אשה שילדה וטבלה אחר ז' ימים [אם ילדה זכר] או יד יום [אם ילדה נקבה], ואח"כ ראתה מחמת תשמיש בתוך לג יום [לזכר] או סו יום [לנקבה], כתב הש"ך [ס"ק לב] שאינה נאסרת, כיון שמן הדין דם טוהר הוא, ונהי דהחמירו להצריך ז"נ וטבילה, לא החמירו לאוסרה על בעלה עולמית, ובפרט שיש לתלות במכת הלידה.
והכו"פ וכן בהגהות הדגול מרבבה חלקו על הש"ך, דכיון שנקטינן להלכה דמעיין אחד הוא, והיינו שדם טוהר ודם לידה [וכן דם נידות] באים ממעיין אחד, א"כ סו"ס הוחזקה שהתשמיש מביא לה דם.

<u>להלכה</u>: מקילין בזה [ובעל הדגמ"ר עצמו התיר זאת בשו"ת נוב"י תניינא סי' צט] כיון שאיסור רמ"ת הוא מחמת דין וסת, ומבואר בגמ' [דף יא:] דדמי טוהר אינם קובעים וסת, דמימי טהרה לימי טומאה לא קבעה.

<u>סעיף יא</u>

מקור הדין הוא בתשובת מהר"ם מרוטנבורג הנדפסת בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תתמח.

הנידון בסעיף זה הוא קביעת וסת לראות מחמת תשמיש עם הרכבת ימים, כגון הפלגת ימים [או וסת החודש], ואיירינן בשני דינים: א. וסת מורכב שאינו קבוע. ב. וסת מורכב קבוע.

קנין הלכה

מראי מקומות

א. <u>וסת מורכב שאינו קבוע:</u>

מבואר במהר"ם דאשה שראתה מחמת תשמיש פעם אחת ולאחר חצי שנה ראתה שוב מחמת תשמיש, חוששת להרכבה של הפלגת חצי שנה. ומירי ששימשה בינתיים ולא ראתה דם, דאין כאן תשמישים רצופים [שיכולים לעשותה כאשה הרואה מחמת תשמיש אם יהיו ג' פעמים], ולכן חוששת רק להרכבה.

ובסתמא איירי גם שראתה בינתיים ראיות בלי תשמיש, דאל"כ היה למהר"ם לפרש שלא ראתה בינתיים.

ונתקשו האחרונים דא"כ למה אם פרשה מלשמש אחר חצי שנה נעקר חשש הוסת הנ"ל, והרי הוסת היה מורכב להפלגה ותשמיש, וא"כ כשלא שימשה הוי כאילו לא הגיע וסתה.[11]

ואכן כתב החוו"ד דלא נעקר החשש, ולכן נקט שלענין חשש וסת החודש המורכב אין עקירה, ואם שימשה בטו בניסן וראתה, חיישינן להרכבת טו בחודש עם תשמיש ואסורה לעולם לשמש בטו בחודש, וזה דלא כהש"ך.[12]

ב. <u>וסת מורכב קבוע</u>

אשה שקבעה וסת בג' פעמים של הרכבת הפלגה עם תשמיש או שראתה ג"פ מחמת תשמיש ביום החודש קבוע [והיו לה בינתיים תשמישים שלא ראתה בהן, דאל"כ נאסרה עולמית], קבעה וסת להרכבה ואסורה לעולם לשמש ביום המסויים הזה, ומותרת שלא באותו היום.

ובאופן זה שקבעה ג"פ להרכבה, מסכימים כל האחרונים שאין וסת זה נעקר אלא אם עברה ושימשה באותו היום ולא ראתה, ועשתה כן ג"פ, אך אם לא עברה ושימשה אין עקירה.

<u>סעיף יב</u>

מקור הדין של השו"ע הוא תשובת מהר"ם מרוטנבורג המובאת בשו"ת הרשב"א [סי' תתלט - תתמ], ודייק מהר"ם מהרמב"ם [פכ"ה אישות ה"ח] דאשה הרואה מחמת תשמיש אסור להשהותה, וצריך לגרשה מחשש שמא יבוא עליה.

ואף שנדה מותרת ביחוד ולא חששו, התם עתידה להיות מותרת לו, משא"כ הכא שאסורה עולמית.[13]

עיין חוו"ד [ס"ק כד] שתמה על הדין של השו"ע דלמה יגרשנה אם היא עוסקת ברפואות ע"י רופא ישראל שאומר שירפאנה.[14]

ביאורים והערות

11. אמנם לגבי הרכבה בוסת הפלגה אין כ"כ נ"מ, דהא כבר עקרה הפלגתה ואין יום לחוש לו. אך יש נפק"מ לענין וסת החודש שכתב הש"ך [ס"ק לה] דחוששת גם להרכבת תשמיש עם יום החודש, כגון אם שימשה בטו ניסן וראתה מחמת תשמיש צריכה לפרוש בטו באייר מדין וסת החודש, ואם לא ראתה בו נעקר החשש ומותרת בטו בסיון.

12. והנה בש"ך מפורש דלא כהחוו"ד אלא אם לא ראתה בטו באייר מותרת בטו בסיון, וכתב בלחם ושמלה דכן מבואר גם בתשובת המהר"ם הנ"ל. ועיין בספר פרי דעה שכתב מטעם זה דעל כרחנו לפרש שהחשש להפלגת חצי שנה לא היה חשש ברור להרכבה של הפלגה עם תשמיש, אלא ספק שמא זה וסת הפלגה גרידא ולכן כשעבר היום ולא ראתה נעקר הוסת. אלא דלפי"ז לא יתכן לפרש שראתה בינתיים ראיות רגילות, דא"כ אין כאן הפלגת חצי שנה בין ראייה לראייה, ומביא הפרי דעה דאכן הגר"ז מפרש דאיירי שלא ראתה בינתיים, והוא דוחק גדול.

ועיין לעיל [ריש סעיף י] בענין החשש שמא תראה בליל טבילה, שגם שם דנו האחרונים אם מהר"ם חשש להרכבת ליל טבילה עם תשמיש או לליל טבילה גרידא, והבאנו את דברי הגר"ז [ס"ק מב] די"ל דמהר"ם סובר כשיטת הראב"ד דוסת מורכב נקבע דוקא ברצופין [כגון בג' חדשים רצופין] ולא באינם רצופין, ולפי"ז א"ש גם כאן דנעקר הוסת אף אם לא שימשה.

13. בגמ' כתובות [דף כ:] מבואר דכהן שגירש את אשתו אסור לדור עמה באותו מבוי, אמנם לגבי כהן שאשתו נשבתה ונאסרה עליו מדרבנן מדין שבויה, מותרת לדור בחצירו ובלבד שלא יתייחדו דבשבויה הקלו.

וכתב החי"מ [אה"ע סי' קיט ס"ק כב] שלגבי רמ"ת לא הקלו כשבויה ולכן אסורה לדור עמו במבוי אחד.

קנין הלכה

מראי מקומות

[ובספר לבנון נטע כתב די"ל דאמירת הרופא שירפאנה אינה בגדר עדות ברורה רק בגדר השערה, ולכן י"ל דלא מיקרי פת בסלו].(ז)

סעיף יג

מקור הדין הוא בתוספתא המובאת בב"י.

דין תלייה בדם בתולים נאמר בשני תנאים:

א. שלא פסקה מלראות, אך אם היתה ביאה אחת בלי דם תו לא תלינן בבתולים, ואם תראה מכאן ולהבא הויא רמ"ת. [וכתב בספר תורת השלמים שזה אפילו אם בביאות שאחרי כן היה לה צער].

אמנם כתב בשו"ת חת"ס [סי' קמג] שאם הביאה שלא ראתה בו היתה רק הראה והביאות שאח"כ היו ביאות יותר גמורות, יש לתלות בבתולים ולומר דמה שלא ראתה באותה ביאה הוא משום שלא היתה ביאה גמורה.

ולגבי מקרה שהבעל מסופק אם אותה ביאה שלא ראתה בה היתה ביאה גמורה או רק מקצת ביאה, ג"כ היקל בשו"ת מהר"ם שיק [סי' קעט] אם שימשה שלא בשעת וסתה.(ח)

ב. אם היתה ביאה בלא צער כלל כתב רע"א בשם מהר"ם פדוואה דלא תלינן בבתולים, אף שלא היו ביאות בלי דם כלל [ואף שהב"ח חלק והיקל בזה, מ"מ הט"ז והש"ך החמירו].

ביאורים והערות

14. ומה שכתב בשו"ע להשהותה ע"י שליש, הכוונה שכאשר נותן לה מזונות לא יתן לה אלא ע"י אחר, [וכלשון רש"י כתובות (דף כח. ד"ה אינה) "שלא יקרבו בדברים"].

ליקוט תשובות האחרונים

(ז) בשיעורי שבט הלוי הביא את הערת החוו"ד הנ"ל. [ויתכן שאם ידוע שרופא זה כבר ריפא נשים אחרות י"ל דאין זו השערה בעלמא והו"ל כפת בסלו].

אשה שרואה דם ואינה יכולה להטהר אם חייב להוציאה

עיין פ"ת [ס"ק נא] שהביא ספקו של בעל הבית מאיר בספר צלעות הבית באשה שרואה דם תדיר ואינה יכולה להיטהר לבעלה אם חייב להוציאה, די"ל דרק ברמ"ת החמירו כיון שהיא כעת טהורה משא"כ בזו שהיא כבר טמאה. ובשיעורי שבט הלוי כתב דיש מביאים משו"ת ושב הכהן שהיקל בזה, ודייק זאת מהשו"ע לקמן [סעיף יד] דאיירי באשה שאינה יכולה להיטהר, ועיי"ש שחייבו להוציאה רק כדי לקיים פו"ר ומשמע שמצד האיסור א"צ להפרישם. [ראיה זו לכאורה צ"ע, דהא מקור הדין של השו"ע (סעיף יד) הוא בתשובת התשב"ץ המובאת בב"י, ושם מבואר דס"ל דגם אשה הרואה מחמת תשמיש אין חייב להוציאה אם יש לו אשה אחרת ואינו מתבטל מפו"ר, וא"כ לדידן דאסרינן ברמ"ת יש לאסור גם באשה שיש לה פצעים, ואולי הראייה היא מהשו"ע עצמו, ולא מהתשב"ץ].

ובספר בדי השולחן [ביאורים ד"ה אף] תמה על עיקר ספיקו של הב"מ, דלכאורה פשוט שיש לאסור בזה, דהא המהר"ם מרוטנבורג בתשובה המובאת בב"י דימה דינים אלה לכהן המגרש את אשתו דאסורה לגור באותו מבוי, ושם היא כבר אסורה לו ואינה כמו רמ"ת שהיא טהורה, ואפ"ה הצריכו להוציא. אמנם שוב הביא מהב"מ סברא נוספת, דאף כשכבר אסורה לו י"ל דאם הוא איסור תורה שיתכן לו היתר ע"י רפואות י"ל דלא גזרו.

(ח) **שימשה ולא בדקה ולא ראתה דם**

כתב בשיעורי שבט הלוי בשם כמה אחרונים [סד"ט, מהר"ם שיק, אבני נזר] דאם שימשה ולא בדקה ולא ראתה דם, לא דיינינן לה כמו שלא ראתה לענין לאוסרה בביאות אחרות, אלא כדין לא שימשה כלל [ודלא כהחוו"ד שאסר בזה].

קנין הלכה

מראי מקומות

ועיין פ"ת [ס"ק נה] בשם תשובת נוב"י [תניינא סי' צב] שאם ראתה כמה פעמים בלי צער קשה להתיר, אך אם יש לה וסת קבוע ושימשה שלא בשעת וסתה יש לצרף דעת המרדכי שהיקל בזה דלא הויא רמ"ת, ובתנאי שלא תשמש בליל טבילה.(ט) בענין דברי הרמ"א במי שיוצא ממנו דם מפי הטבעת, עיין סד"ט [סוס"ק כט] שכתב מעשה באשה שמצאה דם כמה פעמים אחר תשמיש, והורה לה לפרוש מבעלה ואחרי זה נודע ע"י מקרה שש"ז של הבעל אדומה, וחזר הסד"ט והתירה למפרע, ומבואר דם"ל דסגי בפעם אחת שיצא ממנו דם לתלות שאינה רמ"ת ואינה אסורה לבעלה. [אמנם אפשר שלענין להצריך ז"נ וטבילה לא סגי בפעם אחת אלא בעינן שידוע שרגיל לזוב ממנו דם, כלשון השו"ע (סי' קצ סעיף כ) מי שרגיל לצאת ממנו דם וכו'].

<u>סעיף יד</u>

מקור הדין בתשובת התשב"ץ המובאת בב"י, עיי"ש שהצריך להוציאה כדי שלא יתבטל מפו"ר.(י)

ליקוט תשובות האחרונים

(ט) עיין בספר בדי השולחן [ס"ק רט] שדייק מלשון הרמ"א שדוקא אותה ביאה שלא הרגישה בה צער נחשבת ראייה מחמת תשמיש ולא תלינן בבתולים, אבל אם אח"כ שימשה והרגישה צער וראתה אין ביאה זו נחשבת לרמ"ת. [משא"כ אם פסקה פ"א מלראות בהן צער].

(י) <u>קיים פו"ר ורמ"ת לענין להוציא את אשתו</u>

ואם כבר קיים פו"ר הביא בספר בדי השולחן בשם הריב"ש [סימן טו] ומהר"ם פדאווה דא"צ להוציאה, וכן מבואר בגר"ז [ס"ק נד] לגבי רמ"ת.

קנין הלכה

מראי מקומות

בענין דברי הרמ"א במי שיוצא ממנו דם מפי הטבעת, עיין סד"ט [סוס"ק כט] שכתב מעשה באשה שמצאה דם כמה פעמים אחר תשמיש, והורה לה לפרוש מבעלה ואחרי זה נודע ע"י מקרה שש"ז של הבעל אדומה, וחזר הסד"ט והתירה למפרע, ומבואר דם"ל דסגי בפעם אחת שיצא ממנו דם לתלות שאינה רמ"ת ואינה אסורה לבעלה. [אמנם אפשר שלענין להצריך ז"נ וטבילה לא סגי בפעם אחת אלא בעינן שידוע שרגיל לזוב ממנו דם, כלשון השו"ע (סי' קצ סעיף כ) מי שרגיל לצאת ממנו דם וכו'].

<u>סעיף יד</u>

מקור הדין בתשובת התשב"ץ המובאת בב"י, עיי"ש שהצריך להוציאה כדי שלא יתבטל מפו"ר.(י)

ליקוט תשובות האחרונים

(י) <u>קיים פו"ר ורמ"ת לענין להוציא את אשתו</u>

ואם כבר קיים פו"ר הביא בספר בדי השולחן בשם הריב"ש [סימן טו] ומהר"ם פדאווה דא"צ להוציאה, וכן מבואר בגר"ז [ס"ק נד] לגבי רמ"ת.

קנין הלכה

שאלות לחזרה ללימוד של חודש אלול תשע"ג
יו"ד הלכות נדה סי' קפז
מיוסדות על טור וב"י, שו"ע ט"ז וש"ך, רעק"א [וקצת מהפ"ת וכמצויין]

<u>סעיף א</u>

א. לדעת השו"ע שאשה שראתה דם מחמת תשמיש מיד בכדי שתושיט ידה וכו', משמשת שלש פעמים וכו';
1) מה הדין אם תוך שיעור זה לא בדקה כלל ואחר שיעור זה ראתה דם?
2) ומה הדין אם בדקה מיד ולא מצאה כלום ואח"כ בתוך שיעור זה ראתה דם?

ב. לדעת הרמ"א שהחמיר שכל שרואה סמוך לתשמיש מיקרי רואה מחמת תשמיש;
1) אם בדקה הרבה זמן אחר תשמיש ומצאה דם, ואפשר שהדם כבר היה בשעת תשמיש, האם יש לה דין רואה מחמת תשמיש?
2) אם ראתה סמוך לתשמיש ג' פעמים אצל שלשה אנשים, האם החמיר הרמ"א גם בזה שתיאסר על כל העולם?

ג. אשה שבפעם הראשונה בדקה זמן מופלג אחר תשמיש וראתה דם, ועוד פעמיים בדקה מיד וראתה דם, האם שתי הפעמים האחרונות מגלים שגם בראשונה היה מחמת תשמיש?

ד. 1) מה הטעם שאשה שראתה ג' פעמים מחמת תשמיש נאסרת על בעלה [2]?
2) אשה שראתה ג' פעמים מחמת תשמיש בשעה שלא היה לה וסת קבוע, ואח"כ נקבע לה וסת קבוע, האם היא מותרת לבעלה?
3) ומה הדין אם אחר שקבעה לה וסת ראתה שוב ג' פעמים מחמת תשמיש? [פ"ת]

ה. מה שהתיר המחבר לאשה שראתה מחמת תשמיש לשמש ג' פעמים עם בעל זה, האם כוונתו לג' פעמים נוספים או ג' פעמים עם הראשון דהיינו עוד פעמיים?

ו. כתב המחבר: "אם בכל שלש פעמים רצופים ראתה דם אסורה לשמש עם בעל זה".
1) האם כוונתו שלשה לילות רצופים או שלשה תשמישים רצופים?
2) באופן שפעם אחת בדקה עצמה מיד ומצאה דם, ובפעם השניה לא בדקה עצמה מיד רק בבוקר ומצאה דם, ובפעם השלישית בדקה עצמה מיד ומצאה דם, האם הוי ג' פעמים רצופים ונאסרת על בעלה או כיון שלא בדקה בפעם השניה מיד היא עדיין מותרת? [פ"ת]
3) ומה הדין אם פעמיים בדקה עצמה סמוך לתשמיש ומצאה דם, ואח"כ שימשה כמה פעמים בלא בדיקה כלל, ואח"כ שימשה פעם אחת ובדקה ומצאה דם, האם הוי רצופים או לא? [פ"ת]

ז. כשאשה אומרת שראתה שלש פעמים מחמת תשמיש;
1) האם צריך לחוש שמא נתנה עיניה באחר, ומדוע?
2) ואם צריך לחוש מאי טעמא נאמנת בזה ולא חיישינן? [פ"ת]

ח. 1) מה הדין אם מצאה ג' פעמים דם על עד שלו או על חלוק שלו?
2) ומה הדין אם מצאה גם על חלוק שלו וגם על חלוק שלה? [פ"ת]

ט. 1) אשה שראתה ג' פעמים מחמת תשמיש ונתעברה בביאה שלישית, האם מותרת לבעלה כל ימי עיבור והנקה?
2) ראתה ג' פעמים מחמת תשמיש בימי עיבורה או בימי מניקתה, האם מותרת לבעלה בזמן זה?
3) והאם נאסרת לגמרי על בעלה? [פ"ת]
4) והאם מהני בדיקת שפופרת בימי עיבור והנקה? [פ"ת]

י. 1) מה הטעם שאשה שראתה ג' פעמים מחמת תשמיש מותרת לינשא לאחר?
2) ומה הטעם שאפי' לבעל השלישי מותרת עד ג' פעמים ולא נאסרת אחרי פעם ראשונה?

קנין הלכה

סעיף ב

יא. בבדיקת מכחול בשפופרת;
1) מה הטעם שצריך שפופרת ולא סגי במכחול לבד?
2) למה צריך מוך בראש המכחול?
3) ממה צריכה להיות השפופרת? והאם אפשר גם בשל מתכות, ברזל או עץ?
4) ועד היכן צריכה להכניס השפופרת?

יב. בדקה בשפופרת;
1) מה הדין אם נמצא דם על ראשו?
2) ומה הדין אם נמצא על הצדדים?
3) ומה הדין אם לא נמצא כלל? ומה הטעם?

יג. 1) באופן שהבדיקה מתיר אותה, האם היא מותרת לבעל השלישי או רק לבעל רביעי?
2) האם בדיקת הבעל גם מהני, כגון אם עבר ובא עליה באיסור ולא ראתה דם, או דוקא בדיקת שפופרת?

סעיף ג

יד. בדקה בשפופרת בעודה תחת בעלה הראשון;
1) מה הדין כשנמצא דם על ראש המוך?
2) ומה הדין כשנמצא דם על הצדדים?
3) ומה הדין כשלא נמצא דם כלל?

טו. באיזה אופן לכו"ע יש לסמוך על בדיקת שפופרת בבעל הראשון?

סעיף ד

טז. 1) אשה שרואה מחמת תשמיש רק לפרקים, האם מותרת לשמש בין הפרקים ומה הטעם?
2) אשה שוסתה ביום, ששימשה בלילה שלפניו וראתה דם, האם יכולה לתלות הדם בוסתה?
3) ומה הדין אם שימשה בעונת הוסת?

סעיף ה

יז. "אשה שיש לה מכה באותו מקום תולה בדם מכתה". האם צריכה להראות לחכם את המראות שיראה אם אינם משונות זה מזה;
1) ברואה מחמת תשמיש?
2) ברואה בימי טומאתה שלא מחמת תשמיש?

יח. באר דעות הראשונים והכרעת הפוסקים באשה שיש לה וסת קבוע וראתה דם מחמת תשמיש שלא בשעת וסתה, ואין לה מכה, האם היא טהורה לבעלה או טמאה וצריכה שבעה נקיים או אסורה לבעלה משום רואה מחמת תשמיש, ומה הטעם?

יט. אם יש לה כאב בשעת תשמיש, האם יכולה לתלות הדם בכאב? [פ"ת]

כ. אשה שיש לה וסת קבוע, האם יכולה לתלות שלא בשעת וסתה במכתה - כשאינה יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם?

כא. אשה שאין לה וסת קבוע, האם יכולה לתלות במכתה, כשיודעת בודאי שמכתה מוציאה דם וכשאינה יודעת בודאי, ומה הטעם;
1) כשהוא ספק אם הדם בא מן המקור או מן הצדדים?
2) כשידוע בודאי שהדם בא מן המקור?
3) ומה הדין כשהמכה ודאי אינו במקור רק בצדדים? [פ"ת]

כב. הא דתולה במכתה כשיודעת בודאי שמכתה מוציאה דם, האם צריכה להרגיש עכשיו שדם זה הוא ממכתה או סגי שיודעת שמכתה מוציאה דם?

כג. בשעת וסתה או בעונה בינונית האם תולים דם במכה, ומה הטעם;
1) כשיודעת בודאי שמכתה מוציאה דם?
2) כשמרגשת שדם זה בא ממכתה או כשאינה מרגשת?

כד. האם תולים כתמים בדם מכה;
1) בשעת וסתה ושלא בשעת וסתה?
2) כשיודעת שמכתה מוציאה דם וכשאינה יודעת?
3) בימי טהרה ובימי ליבונה?
4) והאם תולים כתמים בכאב שיש לה? [פ"ת]

<u>סעיף ז</u>

כה. אשה שמוצאת תמיד את הדם במקום אחד בצדדים, האם יכולה לתלות שהדם בא ממכה שיש שם;
1) כשמרגשת שכואב לה כשנוגעת שם?
2) כשאינה מרגשת?

<u>סעיף ח</u>

כו. 1) אשה שהוחזקה לרואה מחמת תשמיש, האם היא יכולה להתרפאות ע"י רופא ישראל או ע"י רופא נכרי?
2) והאם אפשר לסמוך על רופא שריפא לאשה ישראלית אחרת קודם שהוחזקה?
3) והאם אפשר לסמוך על רופא שריפא לנכרית אפי' אחר שהוחזקה, ומה הטעם?

<u>סעיף י</u>

כז. 1) אשה שראתה פעם אחת מחמת תשמיש בליל טבילה, האם מותרת לשמש בליל טבילה אחרת?
2) ראתה בליל שני של טבילה אחר תשמיש או בליל שלישי או רביעי, האם מותרת לשמש אחר טבילה אחרת בליל שני, שלישי או רביעי?
3) והאם מהני בדיקת שפופרת להתירה לשמש בליל טבילה או בליל שני וכו'? [פ"ת]

כח. 1) מה הדין באשה שראתה מחמת תשמיש ג' פעמים אחר ביאה ראשונה שאחר טבילתה?
2) אם ג' פעמים אלו אחר ביאה ראשונה שאחר טבילתה היו תמיד בליל טבילתה, האם מותרת שלא בליל טבילתה? [פ"ת]

כט. 1) ראתה שלש פעמים רצופים מחמת תשמיש אחר לידה, האם נאסרת על בעלה?
2) ומה הדין אם ראתה אחרי שלש לידות, בכל פעם - פעם אחת או ג' פעמים מחמת תשמיש, רצופים או אינם רצופים?
3) ראתה ג' פעמים תוך מלאת ימי טהרה, האם נאסרת?
4) ומה הדין כשמסתפקת אם זה היה בתוך מלאת או אח"כ?

<u>סעיף יא</u>

ל. 1) אשה שראתה פעם אחת מחמת תשמיש, האם צריכה לחוש לוסת כמו וסת שאינו קבוע?
2) ראתה פעמיים מחמת תשמיש - למה היא חוששת?
3) ואם קבעה בשלשה פעמים לשלשה זמנים קבועים, האם מותרת בין וסת לוסת?
4) והאם נעקר בפעם אחת או בשלשה פעמים?

<u>סעיף יג</u>

לא. חתן הנושא בתולה;
1) עד מתי אפשר לתלות הדם שהיא רואה מחמת תשמיש שהוא דם בתולים?
2) אם בביאה ראשונה לא ראתה דם, ובביאה שניה ראתה, האם אפשר לתלות אותה בדם בתולים? [פ"ת]

לב. אשה שאחר הנישואין רואה דם מחמת תשמיש עם הרגשת צער וכאב מכת בתולים, אך היא מרגשת שהדם יוצא מהמקור, אם ע"י הרגשת פתיחת פי המקור או הרגשת זיבת דבר לח, האם היא נאסרת עליו? [פ"ת]